

הרב גבריאל קדוש

בואו נצא לקראת שנה של שבת

ראשי פרקים:

- א. הקדמה
- ב. הנחלת ערכי השמיטה
- ג. שמיטה הלכה למעשה
- סיכום

א. הקדמה

המצוות התלויות בארץ כיום, לאחר שנות גלות ארוכות, אינן מקוימות על ידינו באופן השלם שלהן. המצוות אינן בכל הדרן ותפארתן כמצווה מן התורה, מכיוון שלרוב הדעות מצוות התלויות בארץ בכלל, ומצוות השמיטה בפרט, כיום הן מדרבנן.

כתוצאה מהתרחקות זו מקיומה המלא של השמיטה, נוצר נתק מסוים בינינו לבין המצווה. הרב קוק זצ"ל (אורות עמ' נז) כבר עמד על קושי זה בהרגשת היחס לכל המצוות התלויות בארץ כיום, ובכללן היחס למצוות השמיטה:

"מלאי חיים הם לנו, הזיכרונות האצורים בזכר, שאנו עושים... בשיטות המנעויות של חכמת ההלכה לכל המצוות התלויות בארץ. מצומקים נראים לנו עתה הדברים, צורה דלה יש להם מבחוק, אבל חיים וענין רב הם מלאים בפנים, אנו מערימים על שמירת השמיטה במכירה לנוכרי את הקרקעות... אבל אלה הגרגרים הזעירים — כח צמיחה גנוז בהם, אל כל מה שהם עורגים, מכל מה שהם צומחים בעבר, ואת כל מה שהם עתידים להצמיח להבא... וכן הם פועלים בחשאי על הנשמה הקיימת..."

למרות הצמצום בפועל של קיומן של המצוות התלויות בארץ בכלל ומצוות השמיטה בפרט, בכל אופן יש בהם כוח חיים גדול והם פועלים על האומה בכללה, הן כהכנה לקראת קיומם השלם של המצוות התלויות בארץ והן בקשירת קשרים אמיתיים לרוחה ונשמתה של האומה.

לא לחינם דרשו חז"ל "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת?" (ע"ז ג ע"א) ברור הדבר שלא מדובר רק בהכנות הגשמיות הנצרכות לכבוד שבת, אלא בהכנת האדם עצמו לקראת היום שממנו מתברכים כל ימים, שמיום זה מקור הברכה והשפע, מקור אמונתנו וחיותנו. לחיות במשך כל ימי

השבוע את הרגשת השבת בתודעתנו, "כעבד ישאף צל" וכאוויר לנשימה ולנשמה. אם נכון הדבר בשבת בראשית, על אחת כמה וכמה ששבתה של הארץ צריכה הכנה ראויה.

כיצד א"כ אנו צריכים להכין את עצמנו לקראת שבת השנים? לקראת שנה שכולה שבת? כיצד נוכל להתכונן מבחינה מחשבתית ומבחינה מעשית למצווה זו? נראה שכל עוד תהליך שיבת ציון והגאולה לא הושלמו, מצוות השמיטה לא תהיה במעלתה השלמה, אך נוכל על ידי התבוננות והכנה ראויה, לשנות את גישתנו ויחסנו למצווה זו מתוך ציפייה לישועה וקיומם המלא של כל המצוות התלויות בארץ.

הכנותינו צריכות להיות הן בתחום הלימודי, על ערכיה, מגמותיה והלכותיה של מצווה זו. והן בצורת קיומה המעשי במגזר החקלאי ובמגזר הצרכני.

ננסה, בעז"ה, במאמרנו זה להתמקד בשני נושאים עיקריים:

1. השביעית בתודעת הציבור והנחלת ערכיה.
2. קיומה של המצווה בימינו הלכה למעשה.

ב. הנחלת ערכי השמיטה

כאשר אנו באים לבחון את ערכיה של שנת השמיטה, ננסה ללמוד ממצוות השבת אשר דומה בבחינות רבות למצוות השמיטה, על ידי העיון והלימוד נוכל לבנות את היחס הנכון למצוות השמיטה. ספר החינוך (מצווה פד) כותב על היחס בין שבת לשמיטה:

"שרשי המצוה, לקבוע בלבנו ולצייר ציור חזק במחשבתנו ענין חדוש העולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ (שמות כ, יא)... ולכן ציוה ברוך הוא להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זו מלבד השבייתה בה, כדי שיזכור האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה לא בכוחה וסגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה, וכשהוא חפץ הוא מצוה אליו להפקירם".

מלבד הדגשת הבעלות על עולמנו שיש לריבוננו של עולם שבאה לידי ביטוי במצוות השבת והשמיטה, חז"ל הרחיבו את ההקבלה לשבת לערכים נוספים. הקבלה זו אינה רק בערכים הנראים כמשותפים בין שבת לשמיטה, המתבטאים במנוחה, בטחון בה', פסק זמן לעיסוק בתורה ובמצוותיה ועוד, אלא יש גם עניין מהותי בזמנים אלו של שבת ושמיטה שיש בהם כוח מחייה ומשפיע לזמנים שיבואו אחריהם, ששת ימי המעשה ושש השנים.

היטיב לבטא עניין זה בעל הכלי חמדה (פרשת בהר עמוד 253):

"...ולהורות להם שהם הענם הנבחר מהקב"ה והם רק תחת השגחתו ית"ש,

צוה להם הקב"ה מצות שמייטה שכל שנה שביעית יהיה שמייטה ולא יזרעו ולא יקצרו ואעפ"כ יהיה להם ברכה לאכול שנה **שביעית ולכן המצוה בשנה השביעית כמו שנתן הקב"ה כח בשבת להשפיע בו ברכה ומי שמשמר שביעית שופע לו ברכה בכלל ששת השנים** וזה היה תכלית ויסוד קיום ישראל בארץ ישראל להורות להם שכל הצלחתם בעבודתם בזריעה וקצירה וקיומם בארץ הוא רק ע"י שביתה בשביעית..."

נמצאנו למדים שבדומה לכוחה של שבת בהשפעתה על ימי החול, כן כוחה של שמייטה להשפיע על שש שנות העבודה שקדמו לה ועל אלה שיבואו אחריה.

כיצד נוכל להגביר את התודעה בערכיה של מצוה זו?

לו זכינו לקיום שנת השמיטה כהלכתה, כחיוב מן התורה, ערכי השמיטה היו מתגלים בשגרת חיינו. יחסנו לאדם, לעם ולארץ היו משתנים שינוי מוחלט. וכל זאת מכיוון שערכיה של השמיטה פרוסים על פני תחומים רבים בעולמנו. כיצד בכל זאת ניתן כיום, להנחיל ולחוות את ערכי השמיטה? האם נשאייר את קיומה לציבור קטן של חקלאים? האם נתייחס אליה כאיסורים בלבד כדוגמת החששות מאכילת פירות וירקות שלא גדלו ע"פ ההלכה? או האם גם היום יש במצווה זו גדרים של "קום ועשה", של פעולה ולימוד הנדרשים מאתנו? האם כיום, שחלק קטן מאוד של הציבור הוא חקלאי ורוב הציבור עסוק בתעשייה, מסחר ו"הי-טק", יכול אדם לומר שמצוות השמיטה במכלולה הרחב אינם נוגעים לו?

אם נמשיך להעמיק בטעמיה של מצווה זו כאשר נעשית בכל תוקפה כמצווה של תורה, נגיע למסקנה שגם כיום רוב מוחלט של ערכי השמיטה ניתנים ליישום, למרות שאיננה מצווה מן התורה ולמרות שרק ציבור קטן עוסקים בחקלאות.

יש שראו את טעמה של השביעית כדאגה לזולת: "השביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית השדה" (שמות כג, יא), וברמב"ם (מ"ג ח"ג פ"ט): "לחמלה על בני אדם והרחבה לבני אדם כולם".

וביתר פירוט בדברי הרב קאלישר (ספר הברית, פ' בהר):

"ללמוד מזה גם שלא יתנשא העשיר על העני, אמרה תורה שבשנה השביעית כולם שווים, יחד עשיר ואביון יש להם רשות בגנות ובשדות לאכול לשבעה".

עיקרון שוויון זה בא לידי ביטוי גם בדברי שד"ל (פ' בהר):

"להיות תבואת השנה ההיא הפקר... הוא משהו העשיר לעני, ומשפיל גאות העשיר ומזכיר אותו כי כל בני אדם שווים הם".

וברב קוק זצ"ל (שבת הארץ, הוצאת מכון התורה והארץ, עמוד 30):

"שנת שקט ושלווה, באין נוגש ורודה, "לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמייטה לה", שנת שוויון ומרגוע... אין רכוש פרטי מסוים ולא זכות קפדנית... אין חילול-קדש של קפדנות רכוש פרטי בכל תוצאות-יבולה של

שנה זו, וחמדת-העושר, המתגרה על-ידי המסחר, משתכחזת — "לאכלה ולא לסחורה" רוח קדושה ואצילות שפוך על פני כל, שנת שבתון יהיה לארץ, שבת לה!".

וודאי שדאגה סוציאלית לשכבות חלשות בעם ישראל, יכול להוות לנו אתגר גדול בדאגה לזולת במיוחד בשנה זו.

יש שלמדו מהשמיטה עבודה על מידות האדם באופן אישי, לחנך ולהרגיל את האדם למידות טובות, בטחון בה', מידת הוותרנות והאפשרות לעיסוק בתורה. כדברי ספר החינוך (מצווה פד):

"ועוד יש תועלת בדבר לקנות בזה מידת הוותרנות... ועוד שיוסיף האדם בטחון בה' יתברך... כי לא לעולם יהיו טרודים בעבודת האדמה לצורך החומר, רק שנה אחת יהיה חופשי לנפשו, וכאשר יפרוק עול עבודה, יעסוק בתורה וחכמה".

יש שלמדו את טעם השמיטה בידיעה שהארץ היא של הקב"ה, הוא בראה ונתנה לישראל בעיניו (תורת כהנים, בחוקות):

"אני אמרתי תהיו זורעים שש ומשמטים לי אחת בשביל שתדעו שהארץ שלי היא".

וכן בגמ' (סנהדרין לט ע"א):

"אתא ההוא תלמידא, אמר ליה (לרבי אבהו): מאי טעמא דשביעתא? אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: זרעו שש והשמיטו שבע, כדי שתדעו שהארץ שלי היא".

ובספר החינוך (מצווה פד):

"ולכן ציווה הקב"ה להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זו, מלבד השביתה בה, כדי שיזכור האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה, לא בכוחה וסגולתה כי יש לה אדון על אדוניה, וכשהוא חפץ הוא מצווה עליו להפקירם".

ודאי שהיחס לארץ ישראל כארצו של הקב"ה והחיבור בין ישראל לארצו, חייבים לתפוס מקום בלימודי השמיטה והחינוך אליהם, והשמיטה היא גורם מזמן להעמקה בערכים אלו. הקביעה שקיומה של תורה ויישומה יכול להיות דווקא בארץ ישראל, מקבל משמעות מיוחדת במצוות השמיטה. החיבור בינה לבין הארץ מהווה חיבור פנימי יותר עד כדי כך שהתורה מבטיחה בשנה זו הנהגה ניסית, ברכה כפולה ומשולשת ביבול הארץ. הארץ נענית למקיימי מצוותיה, וחלילה להיפך, מגלה את בניה בעוון ביטול שמיטה. וזה יחודה של מצוות השמיטה שעליה נדרש "מה שמיטה מסיני, אף כל המצוות מסיני", כי כוחה של מצווה זו לגלות את השייכות הבלעדית של תורה ומצוות דווקא לארץ ישראל.

ויש שטעמה של שמיטה נראתה להם כיסוד האמונה בבורא עולם, כדברי ספר החינוך (שם):

"לקבוע בלבנו ולצייר ציור חזק במחשבותינו ענין חידוש העולם... והוא כעניין שאנו מונין ששת ימי השבוע".

ובאברבנאל (פרקי אבות):

"ששמיטת הארץ תהיה כמו השבת המקודשת אשר לישראל... וכאילו ארץ ההיא למעלת קדושתה... תעיד בפניה הזאת מה שיעיד העם הישראלי בשבתותיהם".

וברב קוק זצ"ל (שבת הארץ עמוד יז):

"אותה הפעולה שפועלת השבת על כל יחיד, פועלת השמיטה על האומה בכללה".

חיזוק ערכי האמונה והיחס שלנו לזולת בעבודת ה' שלנו הם דברים שאסור לנו לדלג עליהם בשנה זו וודאי שגם כיום שקיום השמיטה מדרבנן נוכל לחוות את ערכים אלו במילואן. ערכי שמיטה אלו אינם שייכים דווקא לחקלאים אלא לכל הציבור כולו. כיום כאשר מצוות השמיטה באה לידי ביטוי באסור והמותר במלאכות הקרקע לציבור החקלאים, וצרכנות על פי ההלכה, נותרה לנו המשימה להביא לביטוי את ערכי השמיטה לנחלת הכלל.

ניתן לקיים בשנה זו תוכניות של כוללי יום השישי אשר יעסקו בערכי השמיטה האמוניים וההלכתיים, להכריז בנושא שנתי בסדר היום הציבורי שלנו על שנה זו כשנה מיוחדת אשר העזרה לזולת תהיה במרכז השנה, לגייס כספים מכספי מעשר כספים לטיפול בעניי ישראל, לשפר את יחסנו לארץ ישראל כארצו של הקב"ה ועוד. חובה עלינו לרכז מחשבות ורעיונות, ברמת ההתארגנות הקהילתית והממלכתית, לצורך קישורנו לערכי מצווה חשובה זו של שנת השמיטה. נראה שריבוי העיסוק בעניינה של שמיטה על ערכיה והלכותיה יקרבנו לשנה זו וכל מה שמסמלת ומביעה מצווה זו הן בקשר בינינו לבין ריבוננו של עולם ובקשר בינינו לבין הארץ. התשוקה לקיים את המצווה כהלכתה תבוא לנו ע"י התעמקות בעניינה של שמיטה ומתוך כך תגבר האפשרות לקיומה של מצווה זו במלוא הדרה ותפארתה, ככל שנחווה יותר את ערכיה של שמיטה ובמיוחד בדורנו שעם ישראל מתקבץ ומתיישב בארצו, כך הרצון והיכולת לקיום המצוות כהלכתן ילך ויגדל. (ראה עולת ראייה עמ' שנד). מתוך כך נזכה בעז"ה לקיום שמיטה מדאורייתא כאשר כל יושביה עליה בכל מרחבי ארצנו.

ג. שמיטה הלכה למעשה

לצד העיוני, תודעתי של מצוות זו, יש השלכות על אופן קיומה של השמיטה בתחום הצרכני וביחסנו לפירות ולעבודת הקרקע. אם נמקד את העיון להלכותיה של שנה זו, כפי שבאים לידי ביטוי בפן ההלכתי, נמצא שמצווה זו

מכילה הרבה יותר מכפי מה שהיא מצטיירת בתודעתנו. כמובן שלא נוכל עדיין לחוות את רמתה ודרגתה והשפעתה על האומה ועל הארץ של מצוות השמיטה כמו בזמן שחיובה היה מן התורה, בגלל היותנו חסרים את מצבה הרוחני של האומה, אך נשתדל ליישם את רעיונותיה ומגמתה של שמיטה גם בתקופה זו שחיובה מדרבנן, בקיומה המעשי.

נעסוק בשני נושאים: בתחום הצרכני וביחס לפירות שביעית.

שאלה חדשה-ישנה, בעניין מקור הפירות והירקות שנקנה בשנה זו האם נעדיף תוצרת חקלאית מערבים על פני תוצרת מחקלאים יהודים, או שמא נרצה דווקא תוצרת חקלאית מיובאת?

שאלה זו, של העדפת קנייה מתוצרת ישראלית דווקא, נדונה בפוסקים גם בלי קשר לשמיטה. אך לקראת שנת השמיטה שבה ועולה שאלה זו ביתר חריפותה.

חז"ל (ספרא ויקרא) כתבו עניין זה כחיוב:

"מנין כשתהא מוכר לא תהא מוכר אלא לעמיתך? תלמוד לומר וכי תמכור ממכר לעמיתך. מנין כשתהא קונה לא תהא קונה אלא מיד עמיתך? ת"ל או קנה מיד עמיתך. מנין לרבות דבר המטלטל? ת"ל ממכר."

הפוסקים (שו"ת פסקי עוזיאל בשאלות הזמן, סימן מח) הביאו דברי חז"ל אלו כפסק: "מצות חכמים זו היא בין אב לכל עבודה משותפת של מוכר וקונה או פועל ובעל הבית בין שהיא מעשית בצורה של משא ומתן מסחרי או שכירות זמנית שתהיה נעשית בישראל"

והוסיף הרב עוזיאל זצ"ל, שיש בכך משום חובה, לאומית אחוואית, כלשונו, בנוסף על מצוות הצדקה.

אחת הטענות להעדפת תצרוכת חקלאית ערבית או מיובאת במשך כל השנים ולא דווקא בשנת השמיטה, היא המחיר הזול של התוצרת. ועל כך כבר קבעו הפוסקים על סמך דברי חז"ל דלעיל את העדפת התוצרת של ישראל ואפילו אם היא נמכרת במחיר גבוה יותר. שיעור התוספת הזו אינה מוערכת בהשוואה לעבודה לא יהודית אלא לפי דרגת מקום העבודה, טיב התוצרת והרווחים בפועל של החקלאי היהודי לעומת רמת חייו ועוד מרכיבים נוספים (משפטי עוזיאל, שם).

עיקרון זה נלמד ממה שנאמר בעבד עברי: "כי טוב לו עמך", ודרשו חז"ל: "עמך במאכל, עמך במשתה", לחייב את האדון להשוות את חיי העבד העברי לרמת החיים שלו (קדושין ט). וכן אמרו: "כי ימכר לך אחיך העברי שתנהוג בו כאחווה" (ספרא

ויקרא שם). ובכלל מנהג אחווה הוא לדאוג לחייו של הפועל שיהיו משופרים ומכובדים במידה ידועה.

קריאתו של מרן הרב קוק זצ"ל להשתמש בתוצרת של יהודים מהדהדת באוזנינו:

"התגברות להשתמש בתוצרת ארצנו בא"י תחזק ג"כ את האהבה ואת האחוה בכל שדרותינו, ותעזור הרבה גם לרפואת הפצעים הרוחניים שלנו... התחזקו להשתמש בתוצרת ארץ ישראל מעשי ידי ארצנו, בוני חרבותיה, ונזכה כולנו לגאולה שלמה במהרה בקרוב".

נציין את העובדה המרה, הכואבת, ולצערנו גם הנשכחת, שבמקרים שצריכת ירקות ופירות נעשית מערבים, אויבי ישראל, כל בר בי רב מבין את חומרת הדבר של חיזוק אויבינו לעומת החלשת החקלאים היהודיים.

בשנת השמיטה ישנו, לכאורה, שיקול נוסף להזדקק לתצרוכת ערבית והוא הערעור על היתר המכירה שנהגו בו חקלאי ארץ ישראל לפי הוראותיהם של גדולי הדור הקודם ולפי הוראותיה של הרבנות הראשית לישראל לדורותיה, שהרי היתר זה מתבסס על מכירת הקרקע לגוי ובכך לכאורה עוברים על מה שכתוב בתורה "לא תחנם" — לא תתן להם, לגויים, חנייה בקרקע.

והנה, קרה דבר והיפוכו: מרוב "הידור" והחמרה באיסור מכירת קרקע לגוי לזמן מוגבל, ואפילו מכירת החלק העליון של הקרקע, נוצר מצב שהביא לכך שהערבים, אויבי החנייה של עם ישראל בארצו מגדילים ומרחיבים את שטחי החקלאות שלהם ואת אחיזתם בארץ קודשנו, בכדי שיוכלו לספק פירות וירקות לאלו ש"מהדרים" באיסור "לא תחנם".

מלבד העניין ההלכתי עומדת לפנינו שאלה מוסרית-רוחנית: האם אין לנו אחריות לאחינו בני ישראל החקלאים?! האם דווקא בשנת השמיטה, שאמורה לאחד את עם ישראל, נתפלג ונפקיר חלק מעמנו?!

"אין לשער גודל החרפה וחילול השם ועוצם הרשעה שיש בזה. דמי לבבי כסיר ירתחו וכאבי עד לשמים מגיע מהמצב האיום הזה, מהנפילה של תורה ויראת שמים אמיתית שיש בענין זה..." (אגרות ח"א אג' שטז)

ברור א"כ שגישתנו כצרכנים למצוות השמיטה חייבת לכלול את קיומה של מצוות השמיטה ותכליתה באופן היותר רחב ומתוך אחריות גדולה.

דוגמא נוספת של מימוש ערכיה של שמיטה, נמצא גם בדינים המיוחדים ביחס לפירות הקדושים בקדושת שביעית. דרשו חז"ל מהפסוק "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך" שאסור לסחור בפירות שביעית.

רש"י פרש במקום "אנע"פ שאסרתים עליך לא באכילה ולא בהנאה אסרתים, אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבית אלא הכל יהיו שווים בה אתה ושכירך ותושבך". המובן שנראה מדברי רש"י: שהרי עניינה של שנת השמיטה הוא להראות שהארץ היא של הקב"ה וכמובא בתורת-כהנים (פרשת בחוקותי) "אני אמרתי תהיו זורעים שש ומשמטים לי אחת, בשביל שתדעו שהארץ שלי היא".

מחשבתו של האדם כי האדמה שלו היא, מחשבה שאינה במקומה היא. המחשבה צריכה להיות "לה' הארץ ומלואה" כדברי ר' אבהו (סנהדרין לט ע"א): "אמר הקב"ה לישראל, זרעו שש והשמיטו שבע, כדי שתדעו שהארץ שלי היא".

ביטול מחשבתו של האדם כבעל הבית על אדמתו באה לידי ביטוי גם בדברי ספר החינוך (מצוה פד):

"כדי שיזכור האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה, לא בכוחה וסגולתה, כי יש לה אדון על אדוניה, כשהוא חפץ הוא מצוה עליו להפקירם".

נראה שיש מבט נוסף באיסור סחורה בפירות שביעית שמלבד ה"לא תעשה" שבדבר הכולל את היחס שלא להגיש בעל הבית על הפירות ושלא לסחור בהם ועוד דינים שהם בגדר ההימנעות, יש גם עניינים של יחס של חיוב כלפי הפירות בגדר של "עשה" כחיוב אכילה, כדברי הרמב"ן וכן מובא בספר חרדים (פ' ראשון מצוות עשה התלויות בא"י סי' יט):

"רמב"ן מנה עוד מצווה אחרת בזה, והיא האכילה לפירות שביעית, מאומרו והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, ודרשו לאכילה ולא לסחורה... וכן כפל הכתוב מצוה זו ואכלו אביוני עמך כלומר מצוים הם לאכול פירות אלו ולא לעזובם להפקר".

רעיון איסור הסחורה מבוטא בקדושתם של פירות שביעית שהרי סחורה משמעותה החלפה של מוצר במשנהו ובכסף או בדמי כסף, אך קדושתן של פירות שביעית כ"כ גדולה שאין אפשרות להעביר את קדושתן למשהו אחר אלא בכל מצב קדושתן עליהן. בירושלמי (שביעית ד, ז) למדו זאת מדין יובל "כי יובל היא, קודש תהיה לכם מן השדה" (ויקרא כה, יב) ומה היא קודש אף תבואתה, מה היא קודש — הארץ קודש, אף פירות הארץ בשביעית קודש.

חובת ההפקר של פירות שביעית בא לידי ביטוי באיסור הסחורה בהן. השוויון בין כל בני אדם ביחסם לרכוש, לארץ וכמקבלי מרות של ריבוננו של עולם "לי כל הארץ", מחייבת שלא יהא מסחר בדבר שכולם שווים בו. הסוחר הוא הבעלים וכאן אין בעלים על הפירות, כולם שווים. ושיוויון זה נובע מכך שהארץ קדושה ופירותיה קדושים. וכך דברי הרב קוק זצ"ל בהקדמה לשבת הארץ "אין רכוש פרטי מסוים ולא זכות קפדנית, ושלוש אלוקי שורר על כל אשר נשמה באפו" ובהמשך הדברים: "אין

חילול קודש של קפדנות רכוש פרטי בכלל תוצאות יבולה של שנה זו, וחמדת העושר המתגרה ע"י המסחר משתכחת לאכלה ולא לסחורה".

ההרגשה הזו ביחס לרכוש האדם שנועד רק לשימושו בשביל עבודת ה' ראויה היא שתתפוס מקום נכבד ביתר שאת בכל מסחרנו בכל השנים וביתר שאת בשנת השמיטה עד שנגיע בעז"ה למצב שמתאר הרב קוק זצ"ל (שם): "רוח קדושה ואצילות שפוך על פני כל, שנת שבתון יהיה לארץ — שבת לה".

נמצאנו למדים שההלכות הנוהגות בפירות השביעית, יש גם בהם בכדי לרומם את יחסנו למצווה זו.

ד. סיכום

נודה על האמת, שהמפגש עם שנת השמיטה בתודעתו של הציבור הרחב, שלומי אמוני ישראל, מתבטא אצל הירקן בקניית ירקותיו כשמקדמת אותו כרזה ענקית של "חנות שמיטה לחומרה" או כאשר יקנה מוצרים תעשייתיים ונוסף על ההודעות בתווית המוצר: ללא חשש... יתווסף בשנה זו הכיתוב "ללא חשש שמיטה", לצערנו מצוות השמיטה התגמדה והשוותה לאיסורים תוך התעלמות מכל מכלולה הרחב. וכמו ששבת בתודעתנו אינה רק חשש לאיסור מוקצה וכדו' כך אמורה להיות לנו מצוות השמיטה.

נוסיף על כך את מלחמות היהודים על האפשרות להסתמך על היתר המכירה, והנה לך מתכון למצווה שאפילו שלומי אמוני ישראל מייחלים שלא תבוא מצווה זו לידם, ואם כבר בה אז נראה כיצד "עוברים אותה בשלום".

אוי לאותה בושה!

נראה שדווקא שיבת עם ישראל לציון בהמוניו בדורנו והתפתחות הישוב היהודי, נוסף על הצורך, כמו בכל תחומי החיים, להחיל את מצוותיה של תורה בכל מערכות החיים הציבוריים שלנו, מחייב אותנו, שוחרי התורה והמצווה לחשיבה עמוקה ויצירתית כיצד נדאג לכך שנחשוק ונצפה לשנת השמיטה לפחות כמו הציפייה ליום השבת.

האמונה והביטחון בבורא עולם, קונה שמיים וארץ, הקשר לארץ המתבטא בקיומה של תורה ומצוות דווקא בה, ערכיה החברתיים והעניינים הכלכליים בחברה בישראל, הדאגה לזולת "וחי אחיך עמך", כבודה ומעמדה של הארץ וקדושת פירותיה, הם צריכים להיות לנו כזרז לשאיפה להרחבת תודעת השמיטה בצורתה השלמה והמקיפה וכן ההשתדלות לקיומה באופן היותר שלם, לא רק בשנה זו של שמיטה אלא גם בשש השנים שקודמות לה.

”נשמת האומה והארץ יחדו פועלות את יסוד הויתן, תובענות את תפקידן, להוציא אל הפעל את עריגת קדושתן, בשנת-שבתון. העם פועל בכחו הנפשי על הארץ, זרע ד' מתגלה על ידי השפעתו הרוחנית, והארץ פועלת על העם, להכשיר את תכונתו לפי חפץ חיים אלהיים שלמים בתבניתם.”

”שנת-שבתון מוכרחת היא לאומה ולארץ!” (הרב קוק, הקדמה לשבת הארץ עמ'

.64)

שנה של שלום תהיה לארץ!